

A jelnyelv – az ENSZ Egyezmény tükrében

Az ENSZ Egyezményben több helyen is előbukkan a jelnyelv és azzal kapcsolatos rendelkezés, célkitűzés. Nézzük meg, mely cikkekben szerepel hangsúlyosan a jelnyelv:

Meghatározásoknál: „A „kommunikáció” fogalmába tartoznak a **nyelvek...**” A nyelvet bővebben is kifejti a cikk: „**Nyelv**”-en értendő a beszélt nyelv, a **jelnyelv**, és a nem beszélt nyelv egyéb formái”

Akadálymentesség cikknél: „A közvetlen segítségnyújtás, így közvetítők – közöttük a közlekedést segítő személyek, felolvasók és **szakképzett jelnyelvi tolmácsok** – biztosítása az épületek és a nyilvánosság által látogatható helyek akadálymentességének javítása érdekében”

A vélemény és a szólás szabadságánál: „a hivatali érintkezés során **legyen elfogadott és támogatott a jelnyelv**, a Braille-írás, az alternatív és augmentatív kommunikáció, valamint minden egyéb, a fogyatékosokkal élő személyek által választott kommunikációs forma, eszköz és módozat. Továbbá az államok **„elismerik, és elősegítik a jelnyelvek használatát.”**

Az **oktatás** cikkében pedig az államok vállalják, hogy **„elősegítik a jelnyelv elsajátítását, és támogatják a hallássérült közösség nyelvi identitását;**

A kulturális életben, rekreációban, szabadidős tevékenységekben és sportban való részvételről szóló cikkben pedig kiemelik, hogy „fogyatékosokkal élő személyek a mindenkit megillető módon jogosultak sajátos kulturális és nyelvi identitásuk elismerésére és támogatására, ideértve **a jelnyelvet és a siketkultúrát.**”

Elfogadták a világ legkomplexebb jelnyelvi törvényét Magyarországon 2009. november 9-én, 17.10 perckor a Magyar Országgyűlés, kéthónapos törvénykezési eljárás után egyhangúlag, 369 igen, 0 nem és 0 tartózkodás mellett elfogadta a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv védelméről szóló törvényt.

A törvényben – az Európai Unió tagországai közül Finnország után másodikként – kimondják, hogy **a siketek közössége nyelvi kisebbség, a siketvak személyek jogait pedig először rögzítik Magyarországon törvényben.**

A törvény különlegességét komplexitása és az adja, hogy azt a Magyar Köztársaság a fogyatékkal élők jogairól szóló ENSZ Egyezmény rendelkezéseire tekintettel fogadta el. A törvény a magyar jelnyelv elismerésével megteremti annak a szemléletváltásnak az alapjait, aminek eredményeként a hallássérültek közösségéről a jövőben nemcsak fogyatékos személyekként, hanem egy nyelvi kisebbség tagjaiként gondolkozhatunk.

A törvény meghatározza a siketvak személyek speciális kommunikációs rendszerek tanulásához, valamint ezen eszközök alkalmazásával a tolmácsoláshoz való jogát is. A törvény vitája során, a Magyar Országgyűlés történetében először jelnyelven szólalt fel európai parlamenti képviselőként dr. Kósa Ádám, a SINOSZ elnöke.

2017. szeptember 1-től a siket gyermekek számára kötelező lesz a magyar jelnyelv oktatása a számukra létrehozott iskolákban, míg az integráltan tanuló hallássérült gyerekek számára választható válik már akkor is, ha azt csak egy gyermek szülője választja. Ugyancsak ettől az időponttól kezdve kötelező lesz a kétnyelvű, bilingvális oktatás megszervezése a siket gyermekek iskoláiban az ezt választó gyermek vagy gyermekek részére. Fontos rendelkezése a törvénynek az is, hogy a hallássérült gyerekek szüleinek - legalább öt fő esetén - a

tanintézménynek meg kell szerveznie a jelnyelvi tanfolyamot, hogy ők gyermekeik elsődleges nyelvén tudjanak kommunikálni.

A felvilágosítás területén is előretörést mutat a törvény - és büszkén állíthatjuk, hogy ez példátlan módon nemcsak a siket és nagyothalló, hanem minden fogyatékossgal élő személyre vonatkozik -, hiszen ezentúl előírja: amint ismertté válik a kisgyermek fogyatékossga, az orvosnak a szakminisztérium és az érintett érdekvédelmi szervezetek által közösen elkészített, pártatlan ismeretterjesztő anyaggal haladéktalanul köteles tájékoztatni a szülőket. A SINOSZ reményei szerint ezáltal a magyar jelnyelv elfogadottsága megnő, hiszen napjainkban a magyar orvosoknak nincs ilyen tájékoztatási kötelezettségük.

A jelnyelvi tolmács-szolgáltatás 2011. január 1-től részben átalakult a törvény rendelkezései szerint: a közszolgáltatási tevékenység során korlátlan számú, ingyenes jelnyelvi tolmácsolást vehetnek igénybe a jogosultak. A középiskolákban évi 120, a felsőoktatásban szemeszterenként 60, a felnőttképzés keretében a képzési óraszám 20%-ban lehet majd ingyenes tolmácsolt órákhoz jutni. Mindezekon felül további évi 120 óra, szabadon felhasználható tolmácsolás segíti majd a hallássérült és a siketvak személyeket.

A jelnyelvi tolmácsok szakmai elismertségét, más idegen nyelvek tolmácsainak a rangjára emelkedését segítheti az, hogy 2010-ben elkészül a Jelnyelvi Tolmácsok Országos Névjegyzéke. 2011. január 1-től csak a névjegyzéken szereplő tolmácsok vállalhatnak államilag finanszírozott tolmácsolást.

Fontos változást hoz a törvény a közszolgálati és az országos vételkörzetű televíziók életébe azzal, hogy 2010. július 1-től kötelezővé válik a közérdekű közlemények és hírműsorok, valamint 2010-ben naptári naponként legalább 2 óra időtartamban a filmalkotások, a gyermek- és ifjúsági műsorok és a fogyatékos személyek számára készült műsorok feliratozása, illetve jelnyelvi tolmácsolása. Ezt követően - angol és holland mintára - 2014-ig évente 2 órával emelkedik a kötelezettség, majd 2015-től teljes körű feliratozást, illetve jelnyelvi tolmácsolást kell biztosítani.

A törvény erős támaszt kínál azoknak a felsőoktatási intézményeknek, akik elkötelezettek a magyar jelnyelv szakos, illetve a kétnyelvű oktatásban részt vevő pedagógusok képzési programjainak a kidolgozásában és akkreditálásában. Reményeink szerint a magyar jelnyelvet oktató nyelvtanárok és a bilingvális oktatásban részt venni tudó pedagógus szakemberek első csoportja 2017. szeptember 1-jén munkába tud majd állni.

A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége 20 éves küzdelme ért véget a jelnyelvi törvény elfogadásával. Küzdelmünket a Siketek Világszövetsége (WFD), a Siketek Európai Uniója (EUD) és a különböző nemzeti és magyar társszervezetek segítették, továbbá politikusok, nyelvészek és rengeteg érdekvédelmi szakember. Ahhoz képest, hogy 2008. szeptember 19-én a SINOSZ által szervezett Láthatatlan Kultúra Fesztiválon a Kormány képviselője még úgy nyilatkozott, a fennálló gyakorlat és helyzet nem indokolja külön jelnyelvi törvény megalkotását, de az azt követő nemzetközi és magyar felháborodás és médiajelenlét, továbbá a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény hatására mégis beindult a jogalkotási folyamat, és ezúttal a Szociális és Munkaügyi Minisztérium munkatársai példamutató módon működtek együtt a SINOSZ vezetésével. A jogalkotási folyamatban a parlamenti pártok jelentős mértékben jelen voltak, a törvény tárgyalása során mindegyik párt előremutató módosító indítványokat terjesztett be, melynek köszönhetően jött létre a világ legkomplexebb jelnyelvi törvénye.

Lásd az 1. mellékletben: a hivatalos magyar jelnyelvi törvényt, 2. mellékletben: 2010. évi Brüsszeli Nyilatkozatot a jelnyelvekről az Európai Unióban és a 3. mellékletben: Miért van szükségünk a jelnyelvi törvényre? című kiáltványt